

Sygn. akt IV CSK 585/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa S. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O.
przeciwko Gminie Ł.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 5 czerwca 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 21 maja 2013 r.,

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka – S. spółka z o.o. wniosła o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanej Gminy Ł. kwoty 92.080 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za szkodę - obejmującą równowartość zapłaconego pozwanej podatku od nieruchomości za okres od stycznia do maja 2009 r. - spowodowaną nie przyznaniem powódce pomocy publicznej.

Sąd Okręgowy w T., wyrokiem z dnia 30 stycznia 2013 r., oddalił powództwo. Ustalił, że w dniu 8 września 2006 r. zostało zawarte porozumienie, którego stronami byli: Minister Gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej, P. Specjalna Strefa Ekonomiczna spółka z o.o. w S., Województwo K., pozwana Gmina Ł. i S. spółka z o.o. W punkcie 3.1.2. porozumienia wskazano, że strony polskie, tj. wszystkie strony porozumienia oprócz S. spółki z o.o., zobowiązują się podjąć starania, aby zapewnić S. i jego kooperantom, w granicach obowiązujących przepisów prawa, pomoc, współpracę oraz wsparcie odpowiednich organów władz administracyjnych, państwowych i lokalnych tak długo, jak długo S. i jego kooperanci będą prowadzić działalność gospodarczą w strefie. W punkcie 4.3.1. porozumienia Gmina Ł. zobowiązała się zwolnić spółkę S. z podatku od nieruchomości od dnia nabycia nieruchomości do dnia 31 grudnia 2013 r. W punkcie 7.4.1. porozumienia ustalono, że wskaźnik intensywności pomocy publicznej dla kooperantów spółki S. na terenie, na którym zostanie utworzona strefa ekonomiczna, będzie wynosił 50% dla dużych przedsiębiorstw oraz 65% dla kooperantów będących małymi i średnimi przedsiębiorstwami, zgodnie z ustawą o swobodzie działalności gospodarczej oraz prawem Wspólnoty Europejskiej. Zgodnie z punktem 7.4.2. porozumienia, strony polskie, każda w ramach posiadanych przez siebie zdolności prawnych, zobowiązały się przyznać kooperantom, wskazanym przez S., pomoc publiczną zgodnie z obowiązującym prawem, w tym pozwana Gmina zobowiązała się zwolnić kooperantów z podatku od nieruchomości, na podstawie uchwały Rady Gminy.

W dniu 8 września 2006 r. Rada Gminy Ł. podjęła uchwałę w sprawie udzielania przez Gminę Ł. pomocy regionalnej na wsparcie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy, związanych z nową inwestycją oraz uchwałę w

sprawie upoważnienia wójta Gminy Ł. do podpisania porozumienia, o którym była mowa powyżej. Warunkiem skorzystania ze zwolnienia od podatku od nieruchomości na podstawie uchwały nr XL VII/215/06 było m.in. rozpoczęcie przez przedsiębiorcę w terminie do dnia 31 grudnia 2006 r. inwestycji, której zadeklarowane przez przedsiębiorcę koszty przekraczają 1.000.000 euro lub polegającej na utworzeniu co najmniej 50 nowych miejsc pracy w rozumieniu tej uchwały oraz dokonanie zgłoszenia organowi podatkowemu. Stosownie do treści § 7 ust. 2 powołanej uchwały, zwolnienie od podatku od nieruchomości przysługuje uprawnionym podmiotom co do zasady w okresie od dnia powstania obowiązku podatkowego do dnia 31 grudnia 2013 r. Okres ten może zostać przedłużony na warunkach określonych w § 7 ust. 4 uchwały do dnia 31 grudnia 2017 r.

W dniu 28 grudnia 2006 r. powódka złożyła u pozwanej wniosek o udzielenie pomocy publicznej w formie zwolnienia od podatku od nieruchomości na podstawie uchwały nr XL N/II/215/06, wskazując zakres rzeczowy i czasowy inwestycji, przewidywaną wysokość kosztów kwalifikujących ją do objęcia pomocą, zobowiązanie do pokrycia co najmniej 25% kosztów inwestycji z własnych środków, oświadczenie, że zakończenie inwestycji lub utworzenie nowych miejsc pracy nastąpi do 31 grudnia 2011 r. oraz zobowiązanie się do utrzymania inwestycji w podregionie i utrzymania nowo utworzonych miejsc pracy przez co najmniej 5 lat. Pismem z dnia 20 kwietnia 2007 r., pozwana odmówiła powódce udzielenia pomocy publicznej w postaci zwolnienia z podatku od nieruchomości za rok 2007 wskazując, że powódka nie kwalifikuje się do zwolnienia, określonego uchwałą nr XL VII/215/06, gdyż nie rozpoczęła inwestycji do dnia 31 grudnia 2006 r. Nadto pozwana wskazywała, że za datę początkową rozpoczęcia inwestycji należy uważać datę nabycia przez powódkę gruntu, co miało miejsce w 2007 r.

W dniu 13 grudnia 2007 r. Rada Gminy Ł. podjęła uchwałę nr XIV/83/07 w sprawie udzielenia przez Gminę Ł. zwolnień od podatku od nieruchomości, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną. Zgodnie z § 7 ust. 2 tej uchwały, pomoc publiczna w formie zwolnienia od podatku od nieruchomości przysługiwała na okres 1 roku. Na podstawie wskazanej wyżej uchwały powódka skorzystała ze zwolnienia od podatku od nieruchomości za rok 2008.

Sąd pierwszej instancji uznał powództwo za niezasadne. Powódce przysługuje status kooperanta firmy S. spółki z o.o., do którego odnosi się porozumienie z dnia 8 września 2006 r., bowiem profil działalności gospodarczej powódki, tj. budowa obudów tv, mieści się w zakresie działalności firmy wiodącej - firmy S. Powódka jednak nie wykazała przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej Gminy, w szczególności, że pozwana wyrządziła jej szkodę na skutek niewywiązania się z przyjętego na siebie zobowiązania wynikającego z porozumienia z dnia 8 września 2006 r. Wbrew bowiem stanowisku powódki, pozwana Gmina wywiązała się ze swoich zobowiązań wynikających z powołanego porozumienia. Według postanowienia punktu 7.4. porozumienia, pozwana zobowiązała się do podjęcia uchwały dotyczącej zwolnienia od podatku od nieruchomości kooperantów wskazanych przez S. Treść uchwały wprowadzającej zwolnienie przedmiotowe od podatku od nieruchomości nie została w porozumieniu zastrzeżona, co oznaczało, że pozwana miała w tej sferze swobodę działania. Sąd pierwszej instancji nie podzielił stanowiska powódki, jakoby z treści porozumienia wynikało, że kooperantom spółki S. miały przysługiwać takie same uprawnienia w zakresie zwolnienia od podatku od nieruchomości, jak spółce S. Ze względu na konstrukcję prawną uchwały w przedmiocie zwolnienia od podatku od nieruchomości - zawartą w art. 5 oraz art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 121, poz. 844 ze zm., dalej: „u.o.p.o.l.”) - musiała to być uchwała generalna, a nie indywidualna, a więc nie mogła dotyczyć konkretnych kooperantów ani powódki. Pozwana w dniu 8 września 2006 r. podjęła uchwałę i zwolniła od podatku od nieruchomości podmioty, które spełniły warunki przewidziane w uchwale. Powódka nie spełniła tych warunków i nie miała możliwości skorzystania ze zwolnienia od podatku. Poza tym w porozumieniu z dnia 8 września 2006 r. nie zostało zastrzeżone, że powódka winna otrzymać bezwarunkowe zwolnienie od podatku w konkretnej wysokości i w danym okresie.

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 21 maja 2013 r., uwzględniając apelację powódki wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 92.080 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty.

W ocenie Sądu drugiej instancji, w punkcie 7.4. porozumienia z dnia 8 września 2006 r. jego strony zawarły postanowienia odnoszące się do osób trzecich - kooperantów S. spółki z o.o., do których zastosowanie mają przepisy art. 393 § 1-3 k.c. Pozwana, jako dłużnik, zobowiązała się w punkcie 7.4.2 (ii) wobec kooperantów firmy S. - w tym także wobec powódki - do zwolnienia ich z podatku od nieruchomości na podstawie uchwały Rady Gminy, przy uwzględnieniu wskaźnika intensywności pomocy publicznej, określonego w punkcie 7.4.1. Zobowiązanie pozwanej wobec kooperantów polega, według treści punktu 7.4.2. (ii), na zwolnieniu ich z podatku, a nie na podjęciu uchwały jako takiej w tym przedmiocie. Pozwana przyjęła na siebie obowiązek zwolnienia kooperantów S. z podatku od nieruchomości, bez żadnych obwarowań i tworzenia w stosownej uchwale zastrzeżeń i warunków. Swojego obowiązku wobec kooperantów w zakresie udzielenia im pomocy publicznej pozwana nie wykonała przez podjęcie generalnej uchwały w dniu 8 września 2006 r., zastrzegającej zwolnienie od podatku od nieruchomości tylko dla tych kooperantów, którzy rozpoczną inwestycję do dnia 31 grudnia 2006 r., czyli faktycznie nabędą do tego dnia własność nieruchomości położonej w utworzonej strefie ekonomicznej. Dla kooperantów, którzy nabyli nieruchomości w strefie ekonomicznej po dniu 31 grudnia 2006 r., zwolnienie od podatku od nieruchomości powinno nastąpić na podstawie innej, generalnej uchwały Rady Gminy, z uwzględnieniem wskaźnika intensywności pomocy publicznej określonego w punkcie 7.4.1. porozumienia i na takich samych warunkach, jakie zostały ustalone w uchwale z dnia 8 września 2006 r. Z tych względów zachodziły podstawy do przyjęcia odpowiedzialności pozwanej wobec powódki na podstawie art. 393 § 1 w zw. z art. 471 k.c. Powódka poniosła szkodę określoną co do wysokości, gdyż na skutek nienależytego wykonania przez pozwaną obowiązku określonego w punkcie 7.4.2. (ii) porozumienia, uiściła na rzecz pozwanej podatek za pięć miesięcy 2009 r., od którego powinna zostać zwolniona, gdyby pozwana należycie wykonała swoje zobowiązanie, wydając uchwałę generalną zwalniającą kooperantów firmy S. od podatku od nieruchomości, na podstawie której powódka mogłaby uzyskać zwolnienie z tego podatku. W sytuacji, gdy spełnienie świadczenia zastrzeżono na rzecz osoby trzeciej, określonej rodzajowo, której identyfikacja nie następuje z trudnością, osoba ta może

żądać bezpośrednio od dłużnika spełnienia świadczenia, jak również domagać się od niego odszkodowania za niewykonanie bądź nienależyte wykonanie zobowiązania.

Od wyroku Sądu drugiej instancji skargę kasacyjną wniosła pozwana, która zaskarżyła go w całości. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzuciła naruszenie przepisów:

- art. 58 § 1 i § 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na pominięciu treści w nich zawartej i w konsekwencji przyjęciu, że w zakresie objętym treścią punktu 7.4.2 (ii) porozumienia dotyczącego inwestycji S. z dnia 8 września 2006 r. powódka dokonała z pozwaną ważnej czynności prawnej skutkującej powstaniem zobowiązania, którego niewykonanie przez pozwaną czyniłoby ją odpowiedzialną za szkodę wobec powódki, mimo że porozumienie w tej części, jako wkraczające w sferę władztwa podatkowego gminy i tym samym przekraczające granice swobody kontraktowania, należało uznać za nieważne z uwagi na jego sprzeczność z ustawą oraz naturą stosunku prawnego;
- art. 393 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że zachodzą podstawy przyjęcia odpowiedzialności pozwanej względem powódki na podstawie art. 393 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c., podczas gdy postanowienie zawarte w punkcie 7.4.2. (ii) porozumienia uznać należy za nieważne z mocy prawa, bowiem zobowiązanie pozwanej Gminy do zwolnienia powódki z podatku od nieruchomości stanowi przekroczenie zasady swobody kontraktowej, jako że pozostaje ono w sprzeczności z ustawą, jak również naturą stosunku zobowiązaniowego o charakterze podatkowo-prawnym i podważa podstawowe założenia systemu podatkowego, jak również z racji tego, że zwolnienie podatkowe nie jest świadczeniem w rozumieniu cywilnoprawnym, a w konsekwencji nie może być ono przedmiotem skutecznie zawieranych umów cywilnoprawnych i wynikających z nich zobowiązań;

- art. 393 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, iż względem punktu 7.4.2. (ii) porozumienia zastosowanie znajdują dyspozycje zawarte w art. 393 § 1-3 k.c., przez co zachodzą podstawy do przyjęcia odpowiedzialności pozwanej względem powódki na podstawie art. 393 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c., podczas gdy postanowienie to nie może być uznane za zastrzeżenie umowne o świadczenie na rzecz osoby trzeciej, bowiem: - nie zawiera w tym przedmiocie wyraźnego zastrzeżenia, - świadczenie będące jego przedmiotem nie zostało przez strony oznaczone, - postanowienie to jest w istocie odrębnym zobowiązaniem, a nie jedynie modyfikacją stosunku podstawowego, a które to w zaistniałej konfiguracji podmiotowej nie zostało skutecznie zaciągnięte przez pozwaną względem powódki w konsekwencji czego uznać należy, iż roszczenie powódki będące przedmiotem postępowania nigdy nie powstało;
- art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez błędną ich wykładnię polegającą na uznaniu, iż na mocy punktu 7.4.2 (ii) porozumienia pozwana zobowiązała się do zwolnienia kooperantów S., w tym powódki, z podatku od nieruchomości bez żadnych obwarowań i tworzenia w stosowanej uchwale zastrzeżeń i warunków z uwzględnieniem wskaźnika intensywności pomocy publicznej określonego w punkcie 7.4.1 porozumienia, oraz na uznaniu, że pozwana zobowiązana była do bezwarunkowego zwolnienia powódki z podatku od nieruchomości do granic określonych poprzez wskaźnik intensywności pomocy publicznej określony w punkcie 7.4.1 porozumienia, a w konsekwencji uznaniu, iż podjęcie przez pozwaną uchwały Rady Gminy Ł. nr XLVII/215/06 z dnia 8 września 2006 r. w sprawie udzielania przez Gminę pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją nie stanowiło wykonania zobowiązań przyjętych przez pozwaną w punkcie 7.4.2 (ii) porozumienia, podczas gdy na mocy punktu 7.4.2 (ii) porozumienia pozwana zobowiązała się, w ramach posiadanych przez siebie zdolności prawnych oraz zgodnie z obowiązującym prawem, do podjęcia uchwały, na mocy której zwolni z podatku od nieruchomości

kooperantów S., w tym powódkę, co też zgodnie z treścią tego zobowiązania uczyniła.

Pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie apelacji powódki oraz orzeczenie zwrotu spełnionego przez pozwaną świadczenia w kwocie 140.387,94 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia skargi kasacyjnej do dnia zapłaty.

Powódka wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej, natomiast Prokurator Generalny RP, który zajął stanowisko w sprawie, wniósł o uwzględnienie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Abstrahując w tym miejscu uzasadnienia od kwestii, czy w porozumieniu z dnia 8 września 2006 r. zastosowano konstrukcję przewidzianą w art. 393 k.c. (zastrzeżenia umownego na rzecz osoby trzeciej), zasadniczy zarzut skargi kasacyjnej dotyczy naruszenia przepisów art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. wskutek zaniechania dokonania przez Sąd drugiej instancji oceny postanowień porozumienia zawartego w dniu 8 września 2006 r., dotyczących zwolnienia z podatku od nieruchomości kooperantów firmy S., ze względu na zakres obowiązywania zasady swobody umów, wyrażonej w art. 353¹ k.c. Innymi słowy, problem dotyczy tego, czy umowa stron mogła obejmować zwolnienie albo zobowiązanie się pozwanej Gminy do zwolnienia określonego podmiotu (kooperanta firmy S.) z podatku od nieruchomości w ramach udzielenia pomocy publicznej. Odnosząc się do tego zagadnienia należy stwierdzić, że badanie przez sąd ewentualnej nieważności części (art. 58 § 3 k.c.) albo całej czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.) - w rozważanym przypadku mającej postać umowy - także w następstwie przekroczenia granicy swobody umów powinno nastąpić z urzędu niezależnie od zarzutów podniesionych przez strony w odniesieniu do czynności prawnej, z której wywodzone jest powództwo, w postępowaniu przed sądem pierwszej bądź drugiej instancji (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 26/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 63, postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 19 grudnia 1984 r., nie publ. oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2010 r., V CSK 142/10, nie publ. i z dnia 22 stycznia 2014 r., III CSK 55/13, nie publ.). Do zagadnienia tego w ogóle nie odniósł się Sąd Apelacyjny, mimo że kwestia przekroczenia granicy swobody kontraktowania w odniesieniu do postanowień porozumienia, z których powódka wywodziła swoje roszczenie, była podnoszona w postępowaniu przez pozwaną Gminę, a ponadto Sąd pierwszej instancji przyjął, powołując się na treść przepisów art. 5 oraz 7 ust. 3 u.o.p.o.l. w zw. z art. 21 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r.- Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) i art. 6 ust. 9 u.o.p.o.l., że pozwana nie mogła zobowiązać się do udzielenia powódce indywidualnego zwolnienia z podatku od nieruchomości.

Jednym z aspektów zasady swobody umów jest to, że strony mogą ułożyć treść stosunku prawnego według własnego uznania. Reguła ta nie ma jednak charakteru absolutnego, gdyż już z treści art. 353¹ k.c. wynika, że treść stosunku prawnego nie może sprzeciwiać się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Pojęcie ustawy, którym posługuje się art. 353¹ k.c., obejmuje nie tylko przepisy odnoszące się do stosunków cywilnoprawnych, ale także przepisy prawa publicznego. Ponadto pojęciem ustawy należy objąć nie tylko przepisy prawa wewnętrznego, ale także przepisy obowiązujące na mocy umów międzynarodowych, w tym więc przepisy prawa wspólnotowego, w tym przypadku, odnoszące się do pomocy publicznej.

W chwili zawarcia porozumienia z dnia 8 września 2006 r. najogólniejsze regulacje prawa wspólnotowego dotyczące pomocy publicznej, poza przepisami Traktatu WE (art. 87-89), zawarte były m.in. w rozporządzeniu Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.Urz. WE L 83 z 27.03.1999), rozporządzeniu Komisji (WE) nr 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz. Urz. WE L 10 z 13.01.2001 r.) oraz rozporządzeniu Komisji (WE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.Urz. WE L 10 z 13.01.2001). Natomiast w prawie krajowym podstawowe kwestie dotyczące pomocy publicznej

regulowała ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. Nr 123, poz. 1291 ze zm.). Dla potrzeb rozstrzyganej sprawy istotne jest to, że z powyższych aktów prawnych wynikało, iż pomoc publiczna mogła mieć postać pomocy indywidualnej oraz programu pomocowego. Ta pierwsza była kierowana do określonego adresata. Jej udzielenie następowało poprzez wydanie decyzji administracyjnej albo zawarcie umowy pomiędzy podmiotem udzielającym pomocy publicznej a beneficjentem tej pomocy publicznej. Program pomocowy miał natomiast postać jednego bądź kilku aktów normatywnych (ustaw, rozporządzeń, aktów prawa miejscowego), w których określano m.in. katalog środków pomocy publicznej (subwencje, dotacje, zwolnienia podatkowe, gwarancje, poręczenia itp.), podmioty udzielające pomocy publicznej, jej beneficjentów, wielkość wsparcia, czas trwania pomocy publicznej. Akt normatywny dotyczący pomocy publicznej nie był kierowany do konkretnego adresata, lecz adresatów określonych w sposób generalny i abstrakcyjny. W konsekwencji, tak określenni adresaci pomocy publicznej uzyskiwali do niej prawo z chwilą spełnienia przesłanek określonych w tym akcie bez potrzeby wydawania w tym przedmiocie odpowiedniej decyzji lub bez potrzeby wcześniejszego zawarcia umowy. Powołane wyżej przepisy nie wyłączały takiej możliwości, aby pomoc indywidualna mogła stanowić wsparcie dla programu pomocowego. W przepisach wymienionych na wstępie zdefiniowano różne kategorie pomocy publicznej, w tym pomoc regionalną, horyzontalną, sektorową, pomoc de minimis, oraz pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw. Powołane przepisy zawierają ogólne zasady dotyczące pomocy publicznej, w szczególności dotyczące procedury oceny dopuszczalności udzielenia danej pomocy publicznej, właściwości organów dokonującej takiej oceny, monitorowania udzielonej pomocy publicznej, warunków jej wykorzystania oraz zwrotu niedozwolonej pomocy publicznej. Przepisy te nie określają jednak bliżej środków pomocy publicznej (dotacji, subwencji, preferencyjnie oprocentowanych kredytów i pożyczek, zwolnień podatkowych, odroczeń płatności podatków, umorzeń podatków, gwarancji, poręczeń itp.) i metod jej udzielania (aktem normatywnym, na podstawie umowy albo decyzji). Oznacza to, że kwestię tę należy ocenić przy uwzględnieniu przepisów prawa krajowego

odnoszących się do poszczególnych rodzajów pomocy publicznej oraz konkretnych środków pomocy publicznej.

Spółka S. miała prowadzić działalność gospodarczą w P. Specjalnej Strefie Ekonomicznej powstałej na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. (Dz.U. Nr 224, poz. 2270 ze zm.). Zasady funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych określała ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz.U. Nr 123, poz. 600 ze zm.). Zgodnie z jej art. 3, specjalna strefa ekonomiczna służy przyspieszeniu rozwoju gospodarczego części terytorium kraju. Ustanawia ją Rada Ministrów (art. 4 ust. 1). Jest elementem pomocy publicznej, co wynika wprost z art. 4 ust. 4 pkt 5, według którego rozporządzenie określa wielkość pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą na terenie strefy na podstawie zezwolenia, o którym mowa w art. 16 ust. 1. W art. 4 ust. 5 zawarto kryteria, które powinny zostać uwzględnione w akcie wykonawczym określającym wielkość pomocy publicznej. Ustawa wprost reguluje środki pomocy publicznej w specjalnej strefie ekonomicznej w postaci zwolnień podatkowych (rozdział 3), tj. w formie zwolnienia od podatku dochodowego od osób prawnych lub fizycznych (art. 12). W powołanym na wstępie rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie pomorskiej specjalnej strefy ekonomicznej stwierdzano (w § 3 ust. 1), że jest ona formą pomocy regionalnej udzielanej przedsiębiorcy w formie zwolnień podatkowych na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 34 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 ze zm.) albo na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 63a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.).

W specjalnych strefach ekonomicznych obowiązywał także szczególny reżim prawny dotyczący podatku od nieruchomości. Na podstawie art. 23 ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych dodano bowiem w art. 7 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych pkt 12, według którego zwalnia się z podatku od nieruchomości grunty, budowle i budynki na terenie specjalnej strefy ekonomicznej, których właścicielem lub użytkownikiem wieczystym jest zarządzający strefą lub które służą do prowadzenia, na podstawie zezwolenia, działalności gospodarczej na terenie strefy. Przepis ten obowiązywał

do dnia 1 stycznia 2001 r., kiedy został skreślony na podstawie art. 4 pkt 1 lit. c) ustawy z dnia 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 95, poz. 1041). Kwestia ta stała się przedmiotem kolejnej regulacji zawartej w ustawie z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 188, poz. 1840 ze zm.). W szczególności na podstawie art. 2 tej ustawy dodano art. 1b ust. 2 do ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, według którego zwolnienia z podatku od nieruchomości przyznane z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych regulują przepisy ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Artykuł 10 ust. 1 ustawy z dnia 2 października 2003 r., zwalniał z podatku od nieruchomości grunty, budowle i budynki zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy na podstawie zezwolenia, zmienionego stosownie do przepisów art. 6 (dotyczącego przedsiębiorcy, który uzyskał zezwolenie przed dniem 1 stycznia 2001 r.), przez przedsiębiorcę, do którego stosuje się art. 5 ust. 2, w okresie ważności tego zezwolenia. Według art. 10 ust. 2 tej ustawy, zwolnienia, o których mowa w ust. 1, stanowią regionalną pomoc publiczną na wspieranie nowych inwestycji. Natomiast art. 11 tej ustawy stanowił, że umorzenie przez organ gminy zaległości z tytułu podatku od nieruchomości należnego od dnia 1 stycznia 2001 r. od gruntów, budowli i budynków zajętych przez przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą na terenie strefy na podstawie zezwolenia, który zawarł przed dniem 1 stycznia 2001 r. umowę, porozumienie lub list intencyjny, którego stroną jest gmina, na terenie której położone są grunty, budowle lub budynki, w których gmina zobowiązała się zwolnić tego przedsiębiorcę z podatku od nieruchomości, zaniechać poboru tego podatku lub umorzyć zaległości z tytułu tego podatku, dokonane po dniu, w którym nastąpiło poniesienie kosztów inwestycyjnych kwalifikujących się do objęcia pomocą publiczną w rozumieniu przepisów o pomocy publicznej, stanowi regionalną pomoc publiczną na wspieranie nowych inwestycji w rozumieniu ustawy o pomocy publicznej. Treść przepisów zawartych w art. 10 i art. 11 ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych

strefach ekonomicznych w zw. z art. 1b ust. 2 u.o.p.o.l. uzasadnia wniosek, że określały one zwolnienia z podatku od nieruchomości jako środka pomocy publicznej w odniesieniu do tych przedsiębiorców, którzy prowadzili już działalność w strefie do chwili wejścia w życie tych przepisów.

Kwestia zwolnień z podatku od nieruchomości w specjalnych strefach ekonomicznych stała się przedmiotem kolejnej regulacji obowiązującej od dnia 31 maja 2004 r., kiedy to na podstawie art. 47 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. Nr 123, poz. 1291) zmieniono treść art. 7 ust. 3 u.o.p.o.l., zgodnie z którym rada gminy, w drodze uchwały, może wprowadzić inne zwolnienia przedmiotowe niż określone w ust. 1 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Niezależnie od powyższej regulacji dotyczącej zwolnień z podatku do nieruchomości w specjalnych strefach ekonomicznych ustawa o podatkach i opłatach lokalnych przewidywała zwolnienie z podatku jako środek pomocy publicznej w jeszcze jednym przypadku. Z dniem 1 stycznia 2006 r., wprowadzono bowiem nową regulację w art. 7 ust. 2 pkt 5a, zwalniającą z podatku od nieruchomości przedsiębiorców o statusie centrum badawczo-rozwojowego uzyskanym na zasadach określonych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz.U. Nr 179, poz. 1484) w odniesieniu do przedmiotów opodatkowania zajętych na cele prowadzenie badań i prac rozwojowych. Dodany równocześnie do art. 7 ust. 6a stanowił, że zwolnienie z podatków i opłat, o których mowa w ust. 2 pkt 5a, stanowi pomoc de minimis, o której mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz. Urz. WE L z 13.01.2001). Taki stan prawny obowiązywał w chwili zawarcia porozumienia z dnia 8 września 2006 r.

Udzielania pomocy publicznej dotyczyły także przepisy zawarte w art. 10 i 70 ust. 3 powołanej wcześniej ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej. Pierwszy z nich (art. 10 ust. 1) dotyczył pomocy regionalnej, o której mowa w art. 87 ust. 3 lit. a oraz lit. c Traktatu WE, stanowiąc, że może być udzielana w zakresie wynikającym z mapy pomocy regionalnej. Na podstawie art. 10 ust. 2 tej ustawy zostało wydane przez Radę

Ministrów rozporządzenie z dnia 1 września 2004 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej (Dz.U. Nr 200, poz. 2050) określające m.in. obszary kraju, na których jest dopuszczalne udzielanie pomocy regionalnej, maksymalne wielkości pomocy dla tych obszarów i poszczególnych rodzajów działalności gospodarczej. Natomiast art. 70 ust. 3 ustawy przewidywał, że do dnia 1 maja 2007 r. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzeń, ustanawiać programy pomocowe w zakresie pomocy publicznej udzielanej na podstawie ustaw odrębnych, uwzględniając w szczególności potrzeby rozwoju gospodarki oraz konieczność zapewnienia zgodności tej pomocy ze wspólnym rynkiem. Na podstawie tej delegacji zostało wydane w dniu 4 sierpnia 2006 r., obowiązujące od dnia 24 sierpnia 2006 r. - a więc w chwili zawarcia porozumienia z dnia 8 września 2006 r. - rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie udzielania przez gminy pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją (Dz.U. Nr 142, poz. 1017) określające szczegółowe warunki udzielania pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją, w formie zwolnienia z podatku od nieruchomości, udzielanej w drodze uchwały rady gminy na podstawie art. 7 ust. 3 u.o.p.o.l. (§ 1 ust. 1 rozporządzenia). W § 6 tego rozporządzenia określono warunki udzielenia pomocy publicznej. Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 1, warunkiem jej udzielenia było dokonanie zgłoszenia właściwemu organowi podatkowemu przed rozpoczęciem realizacji inwestycji o zamiarze korzystania z pomocy, w trybie i formie określonymi uchwałą rady gminy, o której mowa w § 1 ust. 1. Według § 7 tego rozporządzenia, przedsiębiorca nabywał prawo do pomocy z dniem dokonania zgłoszenia.

Tylko ubocznie dodać należy, że już po zawarciu porozumienia z dnia 8 września 2006 r., z dniem 12 stycznia 2007 r., na mocy art. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 245, poz. 1775) zmieniono przepisy ustawy o podatkach i opłatach lokalnych dotyczące zwolnień z podatku od nieruchomości jako środka pomocy publicznej, dodając ust. 6b do art. 7 oraz art. 20b-20d. Na podstawie delegacji zawartej w dodanym art. 20 lit. d. wydane zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2007 r. w sprawie udzielania przez

gminy zwolnień od podatku od nieruchomości, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną (Dz.U. Nr 138, poz. 969) zastąpione następnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 2008 r. w sprawie warunków udzielania zwolnień od podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportowych, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną (Dz.U. Nr 146, poz. 927 ze zm.). Ze względu jednak na datę wejścia w życie tych rozporządzeń nie obowiązywały one w chwili zawarcia porozumienia z dnia 8 września 2006 r., więc nie są przydatne do dokonania interpretacji oraz oceny ważności tego porozumienia, co nie wyklucza konieczności uwzględnienia tych przepisów do oceny zasadności roszczenia dochodzonego w pozwie, gdyż z uzasadnienia pozwu wynika, że powódka powołując się także na ostatnio wymienione rozporządzenie, wywodziła odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanej Gminy.

Zagadnienia pomocy publicznej dotyczyły także inne przepisy. W szczególności art. 22 § 1 Ordynacji podatkowej, w chwili zawarcia porozumienia z dnia 8 września 2006 r. stanowił, że Minister właściwy do spraw finansów publicznych może, w drodze rozporządzenia, w przypadkach uzasadnionych interesem publicznym lub ważnym interesem podatników: 1) zaniechać w całości lub w części pobory podatków, określając rodzaj podatku, okres, w którym następuje zaniechanie, i grupy podatników, których dotyczy zaniechanie; 2) zwolnić niektóre grupy płatników z podatki z obowiązku pobierania podatków lub zaliczek na podatki oraz określić termin wpłacenia podatku i wynikającego z tego zwolnienia obowiązki informacyjne podatników (...). Według art. 22 § 1a, rozporządzenie, o którym mowa w § 1 pkt 1, dotyczące zaniechania poboru podatku od podatników prowadzących działalność gospodarczą, którzy w wyniku zaniechania poboru podatku staną się beneficjentami pomocy publicznej w rozumieniu przepisów o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, stanowiące pomoc publiczną, zawiera program pomocowy, określający przeznaczenie i warunki dopuszczalności pomocy publicznej. Oprócz tego materii tej dotyczyły przepisy art. 67a i art. 67b zamieszczone w rozdział 7a zatytułowanym: „Ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych”. Artykuł 67a przewidywał, że organ podatkowy może, na wniosek podatnika umorzyć w całości lub w części zaległości podatkowe, odsetki za zwłokę lub opłatę prolongacyjną (art. 67a § 1 pkt 3). Zgodnie natomiast z art.

67b § 1, organ podatkowy, na wniosek podatnika prowadzącego działalność gospodarczą może udzielić ulg w spłacie zobowiązań podatkowych określonych w art. 67a, m.in. tych, które stanowią pomoc de minimis - w zakresie i na zasadach określonych bezpośrednio obowiązujących aktach prawa wspólnotowego dotyczących pomocy w ramach zasady de minimis (pkt 2);, które stanowią pomoc publiczną (pkt 3) m.in. na zatrudnienie (ppkt g), na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (ppkt h), regionalną (ppkt l), udzieloną na inne przeznaczenia określone na podstawie § 6 przez Radę Ministrów (ppkt m). Ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych, o których mowa w art. 67a, w przypadkach wymienionych w § 1 pkt 3 lit. e-m, mogą być udzielone po spełnieniu szczegółowych warunków określonych w § 5 i 6. Według § 5, Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzeń, szczegółowe warunki udzielania ulg w spłacie zobowiązań podatkowych, o których mowa w art. 67a, w przypadkach wymienionych w § 1 pkt 3 lit. e-l wraz ze wskazaniem przypadków, w których ulgi udzielane są jako pomoc indywidualna, mając na uwadze dopuszczalne przeznaczenia i warunki udzielania pomocy państwa określone w przepisach prawa wspólnotowego. Przepis § 6 upoważniał Radę Ministrów do wydania rozporządzeń określających inne niż określone w § 1 pkt 3 lit. a-l, przeznaczenia pomocy udzielone w formie ulg w spłacie zobowiązań podatkowych, o których mowa w art. 67a, oraz szczegółowe warunki udzielania tych ulg dla określonych przez Radę Ministrów przeznaczeń wraz ze wskazaniem przypadków, w których ulgi udzielane są jako pomoc indywidualna, mając na uwadze dopuszczalność i warunki udzielania pomocy państwa określone w przepisach prawa wspólnotowego. Na podstawie art. 67b § 5 zostało wydane m.in. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 maja 2006 r. - obowiązujące w chwili zawarcia porozumienia - w sprawie udzielania ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc regionalną na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją (Dz.U. Nr 108, poz. 738).

Należy mieć także na względzie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. Nr 203, poz. 1966 ze zm.), według którego do udzielania ulg podatkowych, umarzania, rozkładania na raty i odraczania terminów płatności należności z tytułów podatków i opłat

stanowiących dochody jednostek samorządu terytorialnego, a także zwolnienia z obowiązku pobrania bądź ograniczenia poboru tych należności mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz.U. Nr 137, poz. 926 ze zm.).

Wreszcie, elementem pomocy publicznej była ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji (Dz.U. Nr 41, poz. 363 ze zm.), która przewidywała bezpośrednie wsparcie finansowe dla przedsiębiorców, jako element pomocy publicznej. Przywołanie tego aktu prawnego - przewidującego inne środki pomocy publicznej niż zwolnienie z podatku od nieruchomości - jest o tyle potrzebne, gdyż w art. 12 ust. 1 przewidywała ona wprost, że podstawą udzielenia wsparcia finansowego jest umowa zawarta przez ministra właściwego do spraw gospodarki z przedsiębiorcą, która z jednej strony określa zobowiązania przedsiębiorcy, w tym w szczególności lokalizację, wartość inwestycji, harmonogram realizacji projektu inwestycyjnego, nazwę zakupionej technologii oraz liczbę zatrudnionych pracowników, z drugiej strony wielkość i przeznaczenie wsparcia finansowego oraz zasady rozliczania wsparcia i przyczyny ewentualnego zwrotu udzielonego wsparcia (art. 12 ust. 3).

Z przedstawionych wyżej - w sposób niewyczerpujący - regulacji prawnych dotyczących pomocy publicznej wynika, że sposób jej udzielenia (na podstawie aktów normatywnych, umowy albo decyzji administracyjnej) wynikał z rodzaju udzielanej pomocy publicznej oraz środka tej pomocy. Sąd Apelacyjny nie sklasyfikował bliżej rodzaju pomocy publicznej, która była przedmiotem porozumienia z dnia 8 września 2006 r. - w tym dotyczących kooperantów spółki S. - i nie wskazał także reżimu prawnego, który należało uwzględnić przy ocenie, czy porozumienie, w którym pozwana Gmina zobowiązała się zwolnić od podatku od nieruchomości kooperantów spółki S., nie przekraczało granicy swobody umów. W konsekwencji nie dokonał oceny, czy w tym zakresie postanowienia porozumienia nie przekraczały granicy swobody umów. W szczególności Sąd Apelacyjny nie odniósł się do zagadnienia, czy mimo treści art. 7 ust. 3 u.o.p.o.l. - przekazującego radzie gminy kompetencje władcze do zwolnienia z podatku od nieruchomości na podstawie uchwały (aktu prawa miejscowego) określającej krąg adresatów w sposób przedmiotowy - oraz innych regulacji przewidujących z mocy prawa

zwolnienie z podatku od nieruchomości jako środka pomocy publicznej (por. art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych innych ustaw oraz art. 7 ust. 2 pkt 5a u.o.p.o.l.) możliwe było zobowiązanie się przez organ wykonawczy gminy do zwolnienia z podatku od nieruchomości określonego podmiotu na podstawie czynności prawnej. Dokonując tej oceny, należało sprecyzować za pomocą jakich środków skutkujących faktycznym zwolnieniem podatnika od obowiązku uiszczenia podatku od nieruchomości, przewidzianych w systemie prawnym odnoszącym się do pomocy publicznej, mógł takie zobowiązanie wykonać organ wykonawczy gminy. Należy mieć przy tym na uwadze, że co do zasady narusza zasadę swobody umów porozumienie przewidujące zobowiązanie się do świadczenia dotyczącego sfery władztwa publicznego. Potwierdza to stanowisko zajęte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2011 r., II CSK 627/10 (nie publ.), w którym stwierdzono nieważność postanowień umownych, w którym gmina zobowiązywała się do uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego. Podstawą tej oceny było, stanowisko, które podziela Sąd Najwyższy w obecnym składzie, iż kompetencje przypisane w sferze prawa publicznego radzie gminy nie mogą być przedmiotem cywilnych zobowiązań zaciąganych przez organ wykonawczy gminy, ani zresztą także przez samą radę gminy, chyba że znajduje to oparcie w istniejącej podstawie prawnej. Z tych przyczyn nie można odeprzeć zarzutu naruszenia art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c.

Konsekwentnie, z tej samej przyczyny, zasadny był zarzut naruszenia art. 393 § 1 k.c. w zw. z art. 471, art. 353¹ i art. 58 § 1 i § 3 k.c., w zakresie braku odniesienia się Sądu Apelacyjnego do kwestii, czy przedmiotem świadczenia zastrzeżonego na rzecz osoby trzeciej mogło być zobowiązanie się do zwolnienia tej osoby z podatku od nieruchomości.

Stanowcze rozstrzygnięcie kwestii ewentualnej nieważności postanowień porozumienia zawierających zobowiązanie się pozwanej Gminy do zwolnienia kooperantów spółki Sharp z podatku od nieruchomości musi być poprzedzone dokonaniem ich prawidłowej wykładni, gdyż może to rzutować na ocenę dopuszczalności analizowanych postanowień umowy. Dokonując interpretacji postanowień umowy, według zasad przewidzianych w art. 65 k.c., należy

uwzględnić obowiązujące w chwili zawarcia umowy przepisy prawa, w tym przypadku dotyczące zasad udzielania pomocy publicznej. W procesie wykładni umowy zawartej z jednej strony przez spółkę S., jako profesjonalistę, oraz z drugiej strony przez podmioty publiczne, należy zakładać nie tylko znajomość mających zastosowanie do określonej umowy przepisów prawa, ale również to, że strony zamierzały ukształtować zgodnie z nimi treść zobowiązania, co zresztą wprost zostało zadeklarowane przez wszystkie strony w treści porozumienia z dnia 8 września 2006 r. Z tego względu należało ustalić, w jakich granicach obowiązujące przepisy odnoszące się do pomocy publicznej, która miała zostać udzielona przez pozwaną kooperantom spółki S., pozwalały kształtować stronom, tj. beneficjentowi pomocy publicznej oraz podmiotowi udzielającemu pomocy publicznej, wzajemne obowiązki z tym związane. Na tej podstawie należało następnie ocenić, jaki charakter miało porozumienie z dnia 8 września 2006 r., tj. czy była to umowa określająca jedynie ramowo zamiary stron, do którego chciały dążyć, w szczególności realizacji przedsięwzięcia gospodarczego o określonej skali przy wsparciu środkami pomocy publicznej uruchamianymi za pomocą mechanizmów przewidzianych w aktach normatywnych czy też umowy, będącej źródłem sprecyzowanych co do treści świadczeń stron, które ją zawarły.

Zarzut naruszenia art. 65 k.c. jest uzasadniony także w odniesieniu do postanowień odnoszących do kooperantów spółki S., które w ocenie Sądu Apelacyjnego stanowiły konstrukcję przewidzianą w art. 393 § 1 k.c. Interpretacji porozumienia w tym aspekcie Sąd Apelacyjny dokonał bez wcześniejszego wyjaśnienia istoty i skutków prawnych całego porozumienia zawartego przez spółkę S. z pozostałymi stronami tego porozumienia, przyjmując, że skoro strony polskie zobowiązały się zwolnić z podatku od nieruchomości spółkę S., to takie samo świadczenie przewidziały w konstrukcji z art. 393 k.c., zawartym w porozumieniu, w odniesieniu do kooperantów tej Spółki. Niezależnie od tego należy zwrócić uwagę na to, że zastrzeżenie umowne, o którym mowa w art. 393 k.c., jest jedynie częścią umowy łączącej dwa podmioty - wierzyciela i dłużnika, w ramach którego przez spełnienie świadczenia przez dłużnika na rzecz osoby trzeciej dochodzi do wykonania trzech zobowiązań: dłużnika wobec wierzyciela na podstawie umowy podstawowej (w ramach stosunku pokrycia), dłużnika wobec osoby trzeciej na

podstawie umowy o świadczenie na jej rzecz (w ramach stosunku zapłaty) oraz wierzyciela wobec osoby trzeciej w ramach stosunku waluty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2003 r., IV CKN 101/01). W ten sposób wykonanie zobowiązania przez dłużnika wynikającego z konstrukcji przewidzianej w art. 393 § 1-3 k.c. powoduje umorzenie dwóch zobowiązań w ramach jednego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2012 r., I CSK 606/11). Sąd Apelacyjny, dokonując wykładni porozumienia z dnia 8 września 2006 r., nie zbadał istnienia wymienionych wyżej relacji prawnych, w tym zachodzących pomiędzy spółką S. i jej kooperantami, jak również nie ocenił, czy porozumienie to przewidywało świadczenie na rzecz spółki S., które zostało jedynie preadresowane na rzecz osób trzecich - jej kooperantów, czy też odrębne świadczenie przewidziane tylko na rzecz osoby trzeciej.

W orzecznictwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1984 r., II CR 329/84, nie publ.) przyjmuje się, że zastrzeżenie spełnienia świadczenia na rzecz osoby trzeciej nie jest typową konsekwencją zawarcia umowy pomiędzy dłużnikiem i wierzycielem, dlatego też istnienia takiego zastrzeżenia nie można domniemywać, gdyż musi ono wyraźnie wynikać z treści umowy. Uwzględniając powyższe należy mieć na względzie, że w ramach zasady swobody umów nie jest wyłączone zawarcie tego rodzaju porozumienia, w którym przewiduje się możliwość spełnienia na rzecz osoby trzeciej określonego świadczenia, bądź innego zachowania niemającego postaci świadczenia, nie czyniąc jednak z osoby trzeciej podmiotu uprawnionego do jego dochodzenia (zastrzeżenie o słabszym skutku). Dla oceny, czy taki właśnie charakter mają postanowienia porozumienia odnoszące się do kooperantów spółki S. istotne jest ustalenie, jakiemu celowi miało służyć zobowiązanie pozwanej Gminy do zwolnienia kooperantów spółki S. z podatku od nieruchomości; umorzeniu za pomocą jednego świadczenia różnych zobowiązań pomiędzy wierzycielem, dłużnikiem i osobami trzecimi, czy też ułatwieniu, z jednej strony - zastrzegającemu wierzycielowi - odpowiednich warunków do podejmowania z nim współpracy gospodarczej przez inne podmioty gospodarcze, z drugiej strony - podmiotowi publicznemu - pozyskiwaniu kolejnych podmiotów gotowych do zainwestowania środków finansowych w przedsięwzięcie objęte pomocą publiczną, jak również uproszczeniu i przyspieszeniu procedury

uruchamiania środków pomocy publicznej. Oceniając postanowienia odnoszące się do kooperantów spółki S., Sąd Apelacyjny pominął ocenę znaczenia postanowienia zawartego w pkt 15. 1 porozumienia - dotyczącego zasad odpowiedzialności - według którego „strona polska, która złożyła oświadczenia i zapewnienia bądź zaciągnął zobowiązania zrekompensuje wszelkie szkody poniesione przez S. w wyniku nieprawdziwych, niekompletnych lub wprowadzających w błąd złożonych oświadczeń i zapewnień lub w wyniku niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez ten podmiot jakichkolwiek jego porozumienia”. Zarówno w tym postanowieniu porozumienia, jak również w pozostałej jego części, nie ma postanowienia o odpowiedzialności stron polskich wobec osób trzecich.

W żadnym wypadku omawiana konstrukcja prawna nie umożliwia - tak, jak to przyjął Sąd Apelacyjny, według którego pozwana Gmina zobowiązała się jako dłużnik wobec kooperantów spółki S. - powstania bezpośredniego zobowiązania dłużnika wobec osoby trzeciej. Taka konstrukcja musiałaby wyraźnie mieć podstawę prawną w przepisach prawa, której nie stanowi art. 393 k.c. Osoba trzecia, w ramach konstrukcji przewidzianej w art. 393 k.c., nie jest stroną stosunku prawnego wynikającego z umowy zawartej pomiędzy wierzycielem (zastrzegającym) a dłużnikiem (przysięgającym). Z przepisów zawartych w art. 393 k.c. wynikają jedynie określone uprawnienia osoby trzeciej, pozostającej poza stosunkiem prawnym wynikającym z umowy zawartej pomiędzy dłużnikiem i wierzycielem, tj. do bezpośredniego żądania od dłużnika spełnienia zastrzeżonego świadczenia (art. 393 § 1 k.c.).

Niezależnie od powyższego, trafnie podniesiono w skardze kasacyjnej, że warunkiem powstania ważnego zobowiązania, którego treścią jest obowiązek spełnienia świadczenia przez dłużnika na rzecz wierzyciela jest dokładne określenie treści tego świadczenia albo przesłanek pozwalających na jego dokładne określenie. Jeśli świadczenie jest nieoznaczone to, roszczenie o jego wykonanie, względnie roszczenie odszkodowawcze z tytułu jego niewykonania, nie powstaje (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10, OSNC-ZD 2012, nr 2, poz. 125). Taką samą zasadę należy przyjąć w odniesieniu do świadczenia, które ma być spełnione przez dłużnika na rzecz osoby trzeciej. Sąd Apelacyjny nie ocenił, czy z porozumienia z dnia 8 września 2006 r. wynikał

dokładnie zakres czasowy zwolnienia kooperantów spółki S. z podatku od nieruchomości, czy też jedynie zobowiązanie się pozwanej do przyznania w bliżej nieokreślonych granicach czasowych pomocy publicznej w formie zwolnienia z podatku od nieruchomości. Trafnie bowiem podniesiono w skardze kasacyjnej, w ramach zarzutu naruszenia art. 65 k.c., że Sąd Apelacyjny nie skonfrontował ze sobą wyprowadzonych wniosków odnoszących się oddzielnie do spółki S. i jej kooperantów w zakresie okresu zwolnienia z podatku od nieruchomości, gdyż wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji prowadzi do wniosku, że zakres czasowy zwolnienia z podatku od nieruchomości spółki S. był ściśle określony, natomiast w odniesieniu do kooperantów firmy S. zwolnienie z podatku od nieruchomości nie zostało ograniczone żadnym terminem i było ograniczone wyłącznie wskaźnikiem intensywności pomocy publicznej. Sąd Apelacyjny nie odniósł się także do znaczenia odmiennej treści postanowień w tym zakresie odnoszących się do spółki S. i jej kooperantów. Wobec tej pierwszej, zawartej w pkt 4.3.1 porozumienia, określono, że Gmina zwolni S. z podatku od nieruchomości od dnia nabycia nieruchomości do dnia 31 grudnia 2013 r., natomiast w odniesieniu do kooperantów spółki S. w pkt 7.4.2 (ii) przewidziano, że strony polskie zobowiązują się przyznać pomoc publiczną zgodnie z obowiązującym prawem, w tym m.in.: Gmina - zwolnienie z podatku od nieruchomości na podstawie uchwały Rady Gminy.

Z tych względów orzeczono na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., jak w sentencji.